

Inventar na Kureščku iz leta 1727.

Viktor Steska — Ljubljana.

Ižanska podružnica Kurešček stoji na 833 m visokem hribu. Cerkev je posvečena Kraljici miru in pribežališču grešnikov. Do jožefinskih časov je bila tu božja pot, zato je bival ondi vedno duhovnik, da je mogel ustrezati romarjem.

L. 1757. je bil ondi duhovnik Matija Črtanec. Ta je 5. nov. 1757 spisal seznam vseh duhovniških opravil na Kureščku in inventar podružnice in duhovske hiše.

Zapiski, ki se tičejo cerkvenih opravil in cerkvenega inventarja, so sicer poučni, toda se le malo ločijo od drugih običajnih, redkejši in zato pomembnejši pa je inventar duhovske hiše, zlasti ker je sestavljen v slovenskem jeziku.

Naslov celotnega spisa je: Inventarium, et notata Ecclae in Kurefhek, filialis sub Parochia in Ig (Inventar in zapiski cerkve na Kureščku, podružnici ižanske župnije).

Naslov hišnega inventarja se pa glasi v prevodu: Kratek seznam stalnega inventarja na gori Kurešček, čudežne M. B., pribežališča grešnikov, ki ga zapuščam jaz nevredni duhovnih Matija Črtanec, ki tu 12 let delujem, svojim čč. gg. naslednikom, in sicer v ta namen, da bi ga v teku časa pomnožili in ne pomanjšali. Pisal sem ga v domačem jeziku, da ne bom nadležen besednjaku. (V izvorniku: Sit Nomen Domini benedictum! Brevis Annotatio inventarii perpetui in monte Kureshegk Thaumaturgae B. M. V. R. P. quod ego indignus Sacerdos Mathias Certanz hic duodecim annis operans meis futuris R. R., D. D. successoribus relinquo, et eo quidem fine, ut illud successu temporis augeatur et non diminuat, ammoto autem idiomate vulgari, quod sequitur, ne dictionario nimis molestus videar.)

Piscu se pozna, da se s pismeno slovenščino ni dosti ukvarjal, ker piše nestalno, o ločilih nima pojma in postavlja vedno le piko, za njo pa piše skoro vedno malo črko. Včasih se mala in velika črka ne ločita. Mesto v piše vedno u. Rabi pa nekaj besed, ki so sedaj zelo redke, n. pr.:

almara = omara; cog = zug = natega; finkust = binkošti; brisla = brislja = brisača; futerial = futral; kambra = kamra;

krušnica = posoda za kruh; lozánje (losaine) = rezanci, nudeljni, beseda je na Notranjskem še živa; marjeta (marietka) bržkone pol maseljca; močnica = skleda za moko; plavne neške = plavnik; plevnica = s plevami napolnjena podlaga v postelji; posla = postelja; potl = potlej; pulpret je gotovo Pultbrett, pult; rezilnik; rieml = remelj v pomenu okvir; rož = rošt, šentiš, šenteš = kredenca, Schenktsch; usekalnik = utrinjalec; vejnica = velnica. Besede »slovník« ni v nobenem besednjaku. »Železen slovník v peči« pomeni gotovo železno naslonilo v peči, na katero se drva naslonijo, da se more podkuriti. Za klop rabi le »dolg stol«.

V kulturnem ozirom pa priča inventar, da se življenjske razmere v zadnjih dveh stoletjih niso dosti spremenile. Inventar našteva posamezne predmete.

V zgornji sobi: Okrogla miza s 6 stoli (žeselni) in 8 klopicami (stolmi), pult iz trdega lesa s 5 predali za shrambo denarja in drugih reči, omara za knjige, omara za obleko, kredenca (šentiš), v njej velik mizni prt iz dvonitnika (cvilha), drugi pol manjši prt, trije prti za vsakdanjo rabo, 13 namiznih prtičkov (= serviet) ene vrste, 6 prtičkov druge vrste, pet parov nožev in 14 žlic v škatli, trančirni nož z vilicami, en ducat (12) lesenih krožnikov, dve laški majoliki, steklenica za olje, večja steklenica za shrambo olja, pločevinasta škrabijca za začimbo, lepa solnica iz angleškega cina, 3 pisani slamnati podložki za skleda, 6 bokalov, 3 poliči, dva maseljca in ena marjeta (marietka), 3 gřahasti kozarci, en češki kozarec za pitje, velika steklenka in bakren vrč za olje, dva lepa medena (mesingasta) svečnika in velik vrč za kis in manjši vrč poleg enega bokala, dva pločevinasta svečnika, dva utrinjalnica (usekalnica), slamnata pletenica za shrambo soli, vrč za vodo, brislja (brisača), bronast možnar, težak 7 funtov, za drobljenje hrena in popra; bronast likalnik za likanje mašnih srajc in koretljev; kladivo, klešče, sveder za vrтанje skal, navaden sveder, rezilnik in brusna osla; sekira, bradlja = sekira z brado za tesanje (žaklaka); kavaleta (kobilica) za posteljo in zelena zavesa; 24 slik z okviri, 14 pa brez okvirov, tehtnica, ki vleče 64 funtov; svetilka steklena, vinska kupa v futralu.

V stari hiši: Velika miza za 12 oseb, poleg nje velika skrinja z devetimi predali za shrambo sočivja, kredenca s tremi predali; v njej so: dve ponvi za zabelo, ena s tremi nogami za pečenice in za peko potic; železen lopar, železne klešče in rešetka

(roč) za peko klobas, rajžel za pečenko (= palica za peko); železna grebljica (sierienk), zamemalka (šeferca), penenica (Schaumlöffel, velike vilice za jemanje mesa iz lonca, nož za rezanje špeha, pločevinasta močnica (Mehlschüssel), krušnica (Brotschüssel), sekalce (Hackmesser), lesen trinog, 2 veliki železni reni, 3 manjše, pihavnik, da se v ogenj z njim piha, 6 velikih loncev ali piskrov in 6 večjih in manjših koz; tri velike sklede in 4 srednje kmečke, 4 najmodernejše gosposke in okoli 10 srednjih in manjših; pet latvic, četvere burklje, železna krevlja (strgulja), lopar za vsajanje kruha, miza za 12 oseb in 2 klopi (dolga stola).

Mng. Viktor Steska

V kleti: Čeber (mi bi rekli kad) za kislo zelje, drugi čeber iz trdega lesa in tretji iz mehkega.

V veži: omara, v kateri je pisker za maslo in v njem železna žlica, strgalnik (ribežen) za krušne drobtine, valjar za mlince in štruklje in rezance (lozánje; na Notranjskem še rabijo to besedo), omelo in strgalo.

V spodnji kuhinji: Pred pečjo železen pokrov, v peči železen »slovník« (naslonilo).

V kašči (kašti) je skrinja, 4 vreče, mala vreča, da se nosi žito v mlin; čeber za moko, čeber za otrobe, mernik, polovnica, četrtinka, dve vejnici (velnici), greben za mikanje prediva, 32 lesenih krožnikov in dva velika za trančiranje, tri sita za proso, soršico in pšenico; rešeto, jerbas in svitek, dvojne plavne neške in velike za peko kruha.

V kamri pri kašči: Tri postelje za duhovnike ali »kakšnega poštenega človeka«; železen drog. Na sleherni postelji je plevnica, blazina, dve vajšnici (aišenci), odeja (kovter), en par

rjuh; posebe še pleavnica za eno osebo, odeja in blazina; dva sodca za shrambo žita; majhna miza, na kateri se o binkoštih zapisujejo v bratovščino pred zakristijo.

Tukaj je tudi potrebno orodje: tolkač, rovnica, motika, lopata, dva železna bata, dva krampa, dvojne gnojne vile in brus, da se brusijo sekire in noži.

Zunaj kamre je velika skrinja za žito; gori na kašči so dvojne senene vile, grablje, dva senena koša in majhen košek.

Dol v kleti sta dva čebra za žehtanje, večji in manjši; lij za pretakanje vina v sode; tri bariglji, lijak, natega (cog) in pipa; mesarica za sekanje mesa in velik nož za rezanje mesa.

Besedilo v izvorniku.

V tim zgurnim Cimri se lete reči naideio.

1. Ena okrogla miza 6. žeselnov inu osem stolou.
2. en pulpret iz terdiga lesa s petemi ladelci za denarie noter hranit, al pak kai družiga.
3. ie ena Almara za guant noter obeišat.
4. ena Almara pak ie za buque noter postaulat.
5. ie en velk šentiš v katerim so lete reči.
6. ie en doug cuilšni parth za ta douga miza pred kambro katera se ob finkuš nuca, potl ie en pou mainši cuilšni parth, inu 3. drugi za vsaki dan.
7. ie 13 cuilšnih miznih facanetelnou ene sorte inu 6 druge Sorte.
8. ie 5 parou nožou inu 14. žlic noter v škatli inu en trančier nož z vilcami.
9. ie en tucat lesenih taleriu.
10. sta due Laški Majolki.
11. ie en glaž za oile nucat, eden pak za noter oile hranit.
12. ie ena plehasta škatelca za gvirc noter hranit.
13. ie en leip Engelš cinast salc fasel.
14. so 3. pisani slamnati talarci za na mizo pod skledo diati.
15. ie 6. gmainfirtlnou, 3 poliči, 2 maselca in ena marietha.
16. so 3 grahasti glaži inu en Pemski za ven piti.
17. ie en velk glaž, inu en kuffrast varč za oile noter hranit, item dua leipa mesengasta Laihterčka, ie en velk dober varč za jesih sa delat, inu en mainši, ie tud en firtelski glaž.

19. sta dva plehasta laihteria inu en usekavnik dober, eden slabi.
20. ie ena slamnata pletenica za sou noter hranit.
21. ie ena krugla za voda inu ena Antla al brisla zraven.
22. ie en bronast možnar, kateri 7 funtov vaga, za hrön al poper al kai drugega noter touči.
23. en pieglaisen tud bronast za mašne srajce, parthi inu Kurethelne pieglat.
24. ie en kladu, ene kleshe, en suedar, en Reziunk, ena osla za kai brusit.
25. ie tud suedar za skale vartat in restrelat s tim drugim orodiam red.
26. ie ena sekiera za darva sekati, ena žaklaka za Terske tesat, inu en zelesen klen, za razbijat en lesen bath.
27. so ene kavalete za posla gor diat, gor okul so zeleni firenki.
28. ie enih 24. pildou z riemlci, enih 14 pak brez riemlnou. železna vaga, katera vleče 64 funtou.
29. ie ena podougasta glazounasta Laterna.
30. ie en dvafertlski glaž za vin noter v futorial.

V ti stari hiši.

ie ena velika miza za 12 peršon, zrauen ie ena velika škrinia z devetemi ladelci za sočiuje noter hranit.

potl ie en Šenteš s tremi predali, noter se naideio use te potrebne kuhenske reči, due ponui za zabiela. ena ie s trem nogami za pohaine, al tud potico noter speči. ie en železen lopar. en železne kleše. en rož za klobase peči. en raižl za prata.

en železen šierienk. ena šeferca, ena Peinenca. ene vilce za mesu vunkai z lonca jemat. en nož za špeh ali kai družiga reizat. en sekalce za kaj seklat. ena plehasta močenca. ena plehasta krušenca. ena lesena sounica. en železen trinog. due veliki železni rieni inu 3 mainši. en pihalnik za ogen pihat.

ie 6 Velik loncou, trie so cinasti za finkust. ie enih 12 sredneh inu mainših loncou ali piskrou, ie enih 6 večih inu mainših koz. potl so 3 velike sklede inu 4 srednie kmetske. so tud 4 sklede nai modi gospoiske inu enih 10 srednih inu maihnih.

ie enih 5 latuc za mleku. so čveterre burkle.

ie ena železna kreula za dimnik ostargat zavola ognia. en lopar za kruh usajat.

V ti spodni hiši.

ie ena miza za 12 pešon, inu 2 douga stola.

S hiše v keudri.

ie čebar iz terdiga lesa v katerim ie staru kislu zeile, tam pred kambro, ie tud en čebar iz tardiga lesa, eden pak iz mehkgiga.

V veži je ena Almara, v kateri je en piskar za maslu, inu ena železna žlica noter, za maslu stergat. ie tud ribežen za kruh ribat, potl ie valer za mlince inu strukle, al pa lozaine delat, ie tud omelu in stergalu.

V ti Spudni kuhni

ie pred pečo en železen pokrou, noter v peči en železen slounik.

V ti zgurni kuhni tud toko.

Tankai v kašti

so lete reči, ie ena skrinia za kai noter zahranit. so 4 žakli, en meihen za v malen nosit.

ie en čebar za moka noter hranit, eden za otrobi. ie tud en mernik, polounica inu četertinka, sta due veinci. ie en greben za prediu mikat. ie 32 lesenih taleriu, inu dva velika za trančirat. so 3 sitta, prosenu, soržnu inu pšeničnu. ie en rešet za rounat. ie en jerbas inu suitek. so dvojne plavne neške. inu te velke za kroh peči v ti Spudni hiši.

V kambri per kašti

so tri posle za duhoune, al kakšniga pošteniga človeka. ena železna štanga, na eni sleharni posli ie ena pleunica, en poušter, inu due aišenci, en par arjuh inu en koter ali koutar. ie tud posebei ena pleuena za ena pešona, en koutar inu en poušter. sta dua sodca za žitu noter hranit. ie ena maihna miza na kateri se ob finkust v bratoušno sapisuieio tamkai pred žagradom.

tu potrebnu orodie ie tud tukai. namreč ena rounca, ena matika, ena lapata, dua železna batha, dva krampa, duoine gnoine ville inu brus za sekiera ali nože brusit.

Zunaj kambre ie ena velika skrinia za žittu noter hranit. gor na kašti so duoine sanene ville, ene grable, inu dua sanena koša, inu en maihen košek.

dol v keudri sta dua čebra za žehtat, en mainši, en veči. potl je lij za vin noter v sode zlivat. so ene tri barigelce, en trahter, en cog inu pipa, je tudi ena mesarica za mesu sekati, inu en velk nož za mesu reizati. Konc.

Omnia ad maiorem Dei gloriam et honorem Beatissimae Virginis Mariae Reginae Pacis descripsi et conscripsi noctu circa horam nonam anno Domini Millesimo Septingentesimo Quinquagesimo Septimo mense Novembri di 5. in aede mariana in monte Kureshegh. item relinquo Breviarum Rom. pro usu non habentibus. (Vse sem k večji slavi božji in na čast preblažene D. M., Kraljice miru, popisal in spisal ponoči okoli devetih l. 1757. 5. novembra v Marijini hiši na hribu Kurešček. Tudi rimski brevir zapuščam v porabo tistim, ki bi ga ne imeli.)

C a t h a l o g u s L i b r o r u m. 1. Flos seu vita Sanctorum Italice. 2. Hueber Marial. festivale. 3. Diotalevi Fest. et Dom. Germ. Mariale. 4. Similitudines s. Scripturae. 5. Dominic. Troyar. Ger. 6. Spinolae Meditationes. 7. Disking Semita perfectionis. 8. Admiranda orbis Christiani Bonifacii Bagatta in fol. 9. Dom. et Festivale Clementis Burgusiani. in fol. 10. Festivale Andreae Klemenčić, Canonici Lab. in 4°. 11. Dominicale Germ. Andreae Graff.

Resumé.

«L'inventaire de la maison ecclésiastique de Kurescek de 1757.»

En 1757, l'abbé Mathias Črtanec a rédigé l'inventaire de la maison ecclésiastique de Kurešček, dont l'église appartient à la paroisse Ig près de Ljubljana. L'intérêt principal de ce document porte sur le registre, complet ou peu s'en faut, de tous les ustensils que possédait une maison pareille de cette époque. Au point de vue de la linguistique, le document est important, parce qu'il est composé en langue slovène et contenant quelques mots slovènes même très anciens.